

BULGARINĖ LIRIJOMYZA LIETUVOJE

Henrikas OSTRAUSKAS, Saulius PAKALNIŠKIS

Ši įdomi minuojančiųjų dvisparnių rūšis, priklausanti minamusių (Agromyzidae) šeimai, palyginti neseniai aprašyta Lenkijos mokslininkės, profesorės Marijos Beiger. Tipiniai individai (holotipas – patinas ir paratipai – 3 patinai ir 2 patelės) išauginti 1977 metais birželį iš lervų, surinktų Plovdivo apylinkėse (Bulgarijoje), ir saugomi Adomo Mickevičiaus universitete Poznanėje (Lenkijoje). *Liriomyza bulgarica* minamusių lervos minuoja šiurkščiosios (*Sonchus asper*) ir daržinės (*Sonchus oleraceus*) pienui lapus. Ta mina viršutinė, balta, einanti ties vidurine lapo gysla, su nedidelėmis (iki kelių mm) pūsmėnulinėmis atšakomis. Ekskrementai – juodi brūkšneliai, išdėstyti punktyrinėmis linijomis, kaip ir daugumos *Liriomyza* genties minamusių lervų. Minėtų rūšių pienui Lietuvoje gali minuoti įvairiaėdė liriomyza (*Liriomyza strigata*) ir *Ophiomyia cunctata*. Įvairiaėdė liriomyzos minos šoninės atšakos ilgesnės (iki 1,5–2 cm) ir jos sudaro smailių kampą vidurinės lapo gyslos atžvilgiu. Be to, įvairiaėdės liriomy-

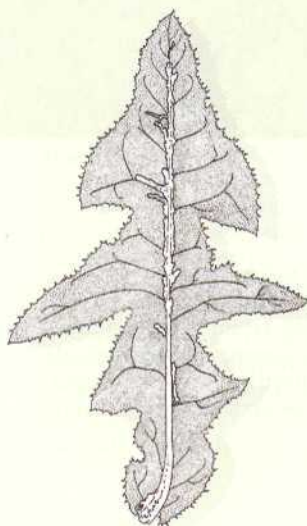
zos lervos išgraužti takai ties vidurine gysla išorėje tarpais pranyksta ir eina gyslos viduje lapo pamato link. Bulgarinės liriomyzos lervos užpakaliniai kvėptukai su 19 spurgelių, o įvairiaėdės – tik su 12. *Ophiomyia cunctata* lervos išgraužti šoniniai takai ilgesni (iki 1 cm) negu bulgarinės liriomyzos ir tos atšakos beveik statmenos vidurinės gyslos atžvilgiu. Kitas svarbus požymis – minuotos pienui lapo pamatinėje dalyje rasime *Ophiomyia cunctata* puparijų (lėliukę), o bulgarinės liriomyzos (taip pat įvairiaėdės) lėliukę vystosi žemėje. Iš puparijų išauginus suaugėlių (patiną) ir padarius genitalijų preparatą, galime patikimai atskirti šias tris rūšis.

Bulgarinės liriomyzos lerva gelsva, jos ilgis – iki 2,5 mm, o plotis – 0,8 mm. Priekiniai kvėptukai su 13 spurgelių. Puparijus – aukso geltonumo, iškilas nugarinėje pusėje, paplokščias pilvinėje pusėje, apvalkalas nariuotas. Puparijus ilgis – 2,3 mm, plotis – 1 mm, priekiniai ir užpakaliniai kvėptukai rudai. Suaugėliai (musės) sparnuoti, dominuo-

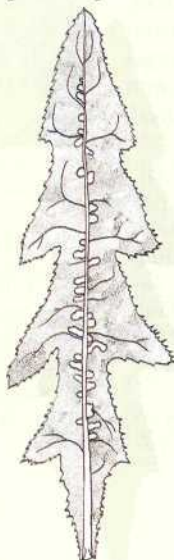
ja geltona ir juoda spalva. Kakta, lunulė, veidas ir žandai geltoni. Paprastųjų akių trikampis – juodas. Antenos geltonos, tik arista tamsiai ruda. Abi poros pakaušinių šerelių ant galvos, išaugę ant šviesaus pagrindo. Vidukrutinėlių nugarinė pusė blizganti juoda, šonai geltoni. Skydelis geltonas, bet jo pamatai iš abiejų pusių su juodu dryželiu. Dūzgai geltoni. Sparnai permatomi su rudom gyslom. Pilvelio segmentai juodi, tik jų pakraščiai nugarinėje pusėje gelsvi, o šonuose – platesnės gelsvos dėmės. Šlaunys ir blauzdos gelsvos su rudais šereliais, letenos rudos. Musės dydis – 2–3 mm.

Bulgarinė liriomyza aptikta tik Bulgarijoje ir Lietuvoje. Bulgarinės liriomyzos mina pastebėta 2003 metų rugsėjo 4 dieną Sakaluose (Šalčininkų r.) įtikino mus, kad rūšis paplitusi visoje Lietuvoje. Iki tol Valstybinės augalų apsaugos tarnybos ir Vilniaus universiteto Ekologijos instituto darbuotojų sukaupti minuojančių dvisparnių paplitimo duomenys vertė manyti, kad bulgarinė liriomyza dažnesnė vidurinėje ir vakarinėje Lietuvos dalyje: Kėdainiai ir Bubliai (Kėdainių r.), Dembava (Panevėžio r.), Ginkūnai ir Lingailiai (Šiaulių r.), Mažonai ir Papušynė (Tauragės r.), Kapsūdžiai (Plungės r.), Grambaviškiai, Maciuičiai ir Tauralkis (Klaipėdos r.), Kruciai (Mažeikių r.). Praėjusiais (2004) metais šios rūšies paplitimo duomenys papildyti dar dviem radavietėmis – Prysmančiais ir Vydmantais – Kretingo rajone. Apibendrinus turimą informaciją, galime teigti, kad bulgarinė liriomyza Lietuvoje – reta rūšis.

Ophiomyia cunctata
mina pienui lape

Liriomyza bulgarica
mina pienui lape

Ophiomyia cunctata
mina pienui lape

Liriomyza bulgarica
mina pienui lape

